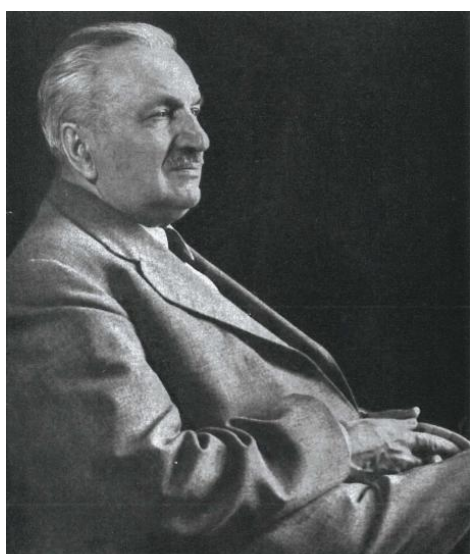

90 let psycholožky Hany Drábkové st., dcery Alberta Pražáka (1880-1956)

Jan Srnec

Dříve než PhDr. Hanu Drábkovou st. jsem poznal jejího otce, profesora Alberta Pražáka, předního českého literárního historika 20. století. Jako milovník české řeči a českého písemnictví jsem se s jeho jménem často setkával už v době svého studia na Filosofické fakultě UK. Nejen s jeho jménem, také s ním samým, a to při jeho poutavých přednáškách o literatuře v rámci univerzitních extenzí. O mém velkém zájmu o literaturu, tehdy hlavně českou, dobře věděl můj mladší bratr Jiří a od něho jsem ke svým 18. narozeninám dostal Pražákovu knihu *O národ*¹. Četba pětisetstránkové knihy mne ovlivnila hlavně ve dvou směrech. Jednak posílila mou národní hrdost a vlastenecké cítění: byl první rok po válce a znovu hrozila naší vlasti ztráta svobody. Za druhé, kniha přispěla k mé volbě psychologie jako hlavního oboru univerzitního studia; s tímto oborem totiž úzce souvisí Pražákovy úvahy o povaze našeho národa, stejně tak jako jeho rozbory děl a osudů českých spisovatelů.

Jubileum dr. Drábkové je vhodnou příležitostí k tomu, abychom si připomněli život a význam osobnosti jejího otce jako člověka-badatele, který si byl vědom své vlastenecké povinnosti, který neusiloval o světskou kariéru, ale důsledně a vytrvale šel za svým životním cílem.

11. VI. 1880

Albert Pražák

19. IX. 1956

Albert Pražák se narodil ve východočeských Chroustovicích v roce 1880. Po maturitě učil do r. 1914 na střední škole v Praze. V 1. světové válce prošel jako voják srbskou a ruskou frontou. Od r. 1921 působil jako pedagog na univerzitách (nejprve v Bratislavě a od r. 1933 v Praze). V r. 1924 se stal členem České akademie věd a Královské společnosti nauk. V r. 1926 spoluzaložil Učenou společnost Šafaříkovu v Bratislavě a v ní působil jako generální sekretář. Svým badatelským a literárním dílem byl ve své době hodnocen jako jeden z nejpřednějších českých literárních historiků.

Historickou úlohu sehrál Albert Pražák koncem 2. světové války, kdy byl zvolen jako nepolitik předsedou ilegální České národní rady. Komunisty mu byla přisouzena role loutky, té se však nepodvolil. Ujal se zodpovědně své funkce jako organizátor povstání a z této funkce také později vyvozoval povinnost Pražské povstání bránit proti misinterpretacím, šířeným účelově komunisty. Po květnu 1945 nastalo období zlomu: střet názorů na budoucí směřování země, kontroverze v otázce Vlasovců, návrat prezidenta Beneše, příjezd košické vlády, zveřejnění jejího programu, nota sovětského velvyslance Zorina a nepřetržitý tok dalších událostí... Jak asi toto období prožíval a hodnotil nepolitik prof. Pražák?

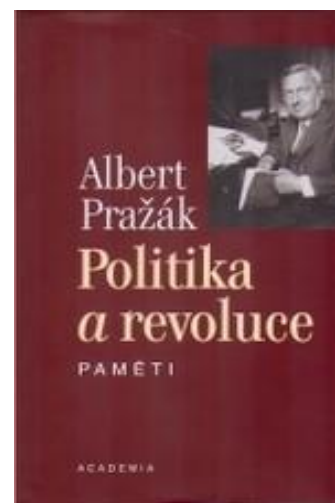
Připomeňme, že A. Pražák patřil v meziválečném období k nejvýznamnějším propagátorům *čechoslovakistické koncepce*: „jsme jedna řeč, jedna literatura a jeden národ“. Existuje také hojnost dokladů o tom, že to byl člověk mírné povahy, rozhodný, ale přitom laskavý, sociálně citlivý a důsledně respektující etická pravidla v práci i v životě. Když byl zbaven možnosti ovlivnit politický vývoj, ještě v květnu 1945 se vrátil na fakultu a obnovil přednášky na pražské univerzitě. Čtyři roky nato však musel univerzitu opustit. Zemřel v ústraní téměř zapomenut 19. září 1956.²

¹ Jde o soubor Pražákových literárně historických studií a úvah, který pod názvem *O národ* vydalo v r. 1946 nakladatelství E. Beauforta v Praze jako 1. svazek „Knihovny poznání“.

² Další informace o Pražákově a jeho díle najde čtenář např. na adrese <http://abicko.avcr.cz/archiv/2006/2/09/>

Kulturním a nezávisle myslícím čtenářům doporučuji číst **Pražákovy Paměti**, jejichž text vznikl na přelomu let 1948 a 1949. V knize *Paměti* najdou více než jen odpověď na otázku, jak tento nepolitický a své vlasti oddaný badatel prožíval situaci, jaká nastala bezprostředně po válce. Čtenářům z řad psychologů (také sociologů a dalších společenskovědních oborů) Pražákovy *Paměti* poskytnou autentický (biografický) doklad složitosti vzájemných interakcí a závislostí mezi osobnostními a sociálními (dobovými) determinantami lidského života.

O výjimečnosti osobnosti Alberta Pražáka svědčí následující citát z literárněhistorické studie autorů I. Pospíšila a M. Zelenky³: (Jeho) „typ politizujícího intelektuála vědomého si své povinnosti nová doba po roce 1948 nepřijala a likvidovala; v nových strukturách po únoru 1948 a překvapivě i po roce 1989 se tento typ hrdého intelektuála osamělce, nevzdávajícího se svého programu ani tváří v tvář kariérovým výhledům, obnovil jen s potížemi“... Přesto autoři shledávají, že „ve společenském povědomí se Pražákovy jméno začíná pozvolna obnovovat: důkazem toho je posmrtné udělení řádu T. G. Masaryka na Pražském hradě k 28. říjnu 1993 prezidentem Václavem Havlem.“ op.cit., str. 190.

* * *

Naše jubilatka je třetí z dětí prof. Pražáka: Přemysla (1908-1966), Jiřího (1912-1965) a Hany (nar. 1924). Když bylo Haně 80 let, nakladatelství Academia vydalo (s její pomocí a s finanční podporou Literárněvědné společnosti) otcovu knihu pamětí⁴. Jeden exemplář čerstvě vydané knihy věnovala Hana mně „v dávném přátelství“.

Přátelský vztah mezi mnou a Hanou se začal rozvíjet v souvislosti s její občasnou spoluprací s některými lékaři na Psychiatrické klinice VFN v Praze. Častěji jsem se s Hanou setkával od roku 1952, kdy jsem promoval a začal pracovat na klinice už jako klinický psycholog. (Tři roky předtím jsem tam byl zaměstnán jako psychologický laborant.). V týmu s lékaři jsme zpočátku oba plnili hlavně úkoly diagnostické, a to u hospitalizovaných dospělých pacientů, Hana později také na dětském oddělení a v ambulanci pro děti. S přibývajícimi lety spolupráce – jednak v rutinní klinické praxi a postupem doby také při plnění úkolů výzkumných – se naše přátelství dále rozvíjelo a prohlubovalo. Přátelství trvá dosud, to je více než 60 let, takže právem je Hana ve věnování knihy otcových *Pamětí* označila jako „dávné“.

Jako psychologové jsme oba (Hana a já) měli od začátku příležitost k účasti na plnění některých výzkumných úkolů řešených psychiatry. **Výzkumná psychiatrická laboratoř** byla umístěna v budově téže kliniky a měla několik specializovaných pracovišť, včetně samostatné psychologické laboratoře. (V ní dříve kraloval a zkoumal zrakové vnímání s použitím Rorschachovy projektivní techniky doc. MUDr. Svetozár Nevole.). V letech našich začátků na klinice byl ředitelem

³ I. Pospíšil – M. Zelenka: *Literární historik Albert Pražák (Paměti jako poetika povinnosti a desiluze)*. In Albert Pražák *Politika a revoluce. Paměti*, 2004, str. 163-190.

⁴ Knihu pod názvem „*Politika a revoluce. Paměti*“ vydala v r. 2004 Academia Praha. V úvodní ediční poznámce (S. Kokoška – M. Zelenka) se mj. uvádí toto: „Přepis vzpomínkové práce Alberta Pražáka byl pořízen ze strojopisné kopie laskavě zapůjčené PhDr. Hanou Drábkovou, dcerou Alberta Pražáka. Text pamětí vznikl na přelomu let 1948 a 1949. Strojopisné exempláře neměly sloužit k veřejnému publikování. Albert Pražák věnoval paměti spolu s dedikačními dopisy trojici svých dětí: Přemyslu, Jiřímu a dceři Haně, která v zastoupení i ostatních dědiců souhlasila s uveřejněním rukopisu formou kritického vydání...“ (strana 7 citované knihy).

Výzkumné laboratoře prof. Vladimír Vondráček, několik roků předtím, než se stal přednostou celé Psychiatrické kliniky. Pan profesor měl psychologii rád, v oblasti „psychologicko-psychiatrických věd“ (to je jeho název) publikoval množství článků a několik knih. Na „lékařskou psychologii“ mu byla v r. 1939 rozšířena *venia docendi* (oprávnění učit). Velmi podporoval spolupráci lékařů (nejen psychiatrů) s psychology, přesvědčivě argumentoval význam psychologie zejména pro vnitřní lékařství.

Z psychiatrů to byl zejména Kurt Freund, metodologicky náročný badatel, světově proslulý svým celoživotním studiem homosexuality u mužů. Freund pravidelně zapojoval psychology do svých projektů (Madlafousek, Kolářský, Pinkava, Diamant, Srnec ad.); svou práci a svými přednáškami na katedře psychologie Filosofické fakulty UK a hlavně svým pozitivistickým, přísně vědeckým přístupem k výzkumu v oblasti psychopatologie silně ovlivnil první generaci klinických psychologů u nás.

Zpočátku se na kterémisi Freundově projektu zúčastnila také Hana Drábková. Ta ovšem záhy nastoupila svou vlastní, samostatnou výzkumnou dráhu. Bylo to v první polovině 60. let, tedy v době, kdy u nás byla psychologie zavrhaná jako „buržoazní pavěda“ a proti ní byla vyzdvihovaná psychologie „přebudovaná podle tehdejšího sovětského vzoru“.⁵ Právě v té době zvolila Hana Drábková pro svůj samostatný, longitudinálně plánovaný výzkum ideologicky „choulostivé“ a pracovně mimořádně náročné téma: „dědičnost inteligence“.

* * *

Hana Drábková věnovala velkou část své profesní dráhy „psychologické genetice“, speciálně pak tématu **dědičnost inteligence**. Už v r. 1964 upozorňovala jako první v článcích a přednáškách na význam genetiky pro psychologii⁶ a několik dalších příspěvků věnovala zvláště otázkám dědičnosti inteligence⁷.

Jako dílčí úkol „*Genetika inteligence – studium dvojčat*“ byl její výzkum zařazen do státního plánu základního výzkumu pod číslem VII-3-1 („Genetické předpoklady zdravého vývoje člověka“), jehož koordinátorem byl prof. Otakar Štark, předseda Společnosti lékařské genetiky ČLS JEP. Oponentura etapově uzavřené zprávy autorčina dílčího úkolu proběhla úspěšně v lednu 1984 v Biologickém ústavu FVL UK v Praze.

Pokládám za užitečné blíže seznámit čtenáře s autorčinou studií nejen proto, že jí dosažené výsledky prověřují a prohlubují zahraničními autory dříve získané poznatky⁸, ale také pro autorčin původní, metodicky a organizačně náročný přístup, který je adekvátní specifické povaze geneticko-psychologických problémů.

⁵ viz Hoskovec, J., Hoskocová, S. (2000) *Malé dějiny české a středoevropské psychologie*. Praha: Portál. Str. 24.

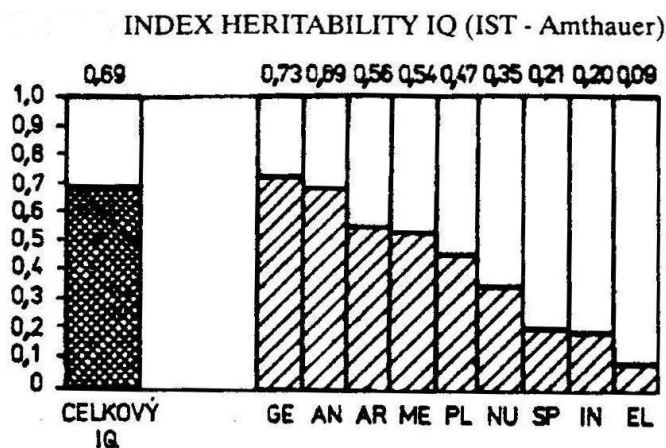
⁶ viz např. Drábková, H. (1964). Psychologie a genetika. *Československá psychologie* VIII, 4.

⁷ Drábková, H. (1969). Hypotetický model dědičnosti inteligence. *Československá psychiatrie* 65, 1,

Drábková, H. (1972). Studie dědičnosti inteligence a jejích složek. *Československá psychiatrie* 68, 5 aj.

⁸ Otázka heritability inteligence, to znamená, nakolik se podílí na varianci IQ v populaci genetické faktory a nakolik faktory prostředí, byla ve světě řešena již mnoha autory, kteří došli k celkem shodným výsledkům, a to že zhruba ze 70 až 80 % se na celkové inteligenci (globálním IQ) v populaci podílí heredita.

O svém výzkumu autorka přehledně informovala na Psychologických dnech v Olomouci v r. 2000.⁹ Z dokumentu zde vyjímáme: „Jde o *kombinovanou longitudinální studii dvojčecí a rodokmenovou*. Longitudinální je ve dvojm slova smyslu: Jednak sleduje *rodokmeny* dvojčat: jsou vyšetřeni prarodiče, rodiče, děti, tedy celkem tři generace, a v dalších letech se pak budou vyšetřovat již i jejich děti, tj. čtvrtá generace, a potom další. Již teď lze vysledovat v jejich rodokmenech určité zákonitosti. Čím více generací bude, tím se budou výsledky upřesňovat. Za druhé sleduje longitudinálně tato dvojčata od narození po dospělost, a to *dvojčecí metodou* (tj. srovnáváním skupiny dvojčat jednovaječných (MZ, monozygotních), a skupiny dvojčat dvojevaječných (DZ, dizygotních) za účelem zjištění podílu hereditu a podílu prostředí na utváření intelektových schopností), a to v každém věku počínaje druhým rokem. Dvojčata byla každoročně psychologicky vyšetřena různými testy inteligence od 2 do 8 let, a pak každé dva roky do 18 - 24 let. Šlo o vzorek všech dvojčat, která se narodila v Zemské porodnici v letech 1965 až 1975 (celkem 71 párů, z toho MZ 24 párů, DZ stejného pohlaví 28 párů, DZ různého pohlaví 19 párů).“ (op.cit., str. 3)

Vysvětlivky:

Šrafované sloupce znamenají výši indexu heritability pro celkový IQ a pro jednotlivé složky.

Hodnota se pohybuje od 0,00 do 1,00. Jednotlivé složky jsou:

GE = abstraktní myšlení, tvoření pojmů, kategorizace, AN = abstraktní myšlení, tvoření a chápání vztahů,

AR = praktický početní úsudek, ME = paměť, PL = konstruktivní citlivost,

NU = teoretické početní myšlení (numerické vztahy), SP = prostorová představivost,

IN = praktický rozum a obecný rozhled, EL = jazykový cit, řečové myšlení

Obr. 1

U dětí do dvou let bylo použito dotazníků daných rodičům dvojčat s otázkami sestavenými kombinací testů Gesella a Bühlerové-Hetzerové. K vyšetření starších dětí a dospělých osob byly použity osvědčené standardizované metody (u dětí vždy odpovídající jejich věku). Všechna vyšetření prováděla autorka sama – díky své mnohaleté klinické zkušenosti – na požadované úrovni odbornosti.

Hlavní výsledky autorčiny studie jsou uvedeny ve třech článcích v Čs. psychiatrii: *Shrnutí dosavadních výsledků studia dědičnosti inteligence na vzorku naší populace I.*, Čs. Psychiatrie 84, 1988, č. 5, pokrač. *II.*, Čs. Psychiatrie 84, 1988, č. 6 a pokrač. *III.*, Čs. Psychiatrie 89, 1993, č. 3.

Zde je shrneme jen v maximální zkratce:

1. Potvrdilo se, že *faktory hereditární vysoce převažují nad faktory prostředí při utváření inteligence jako celku (globální IQ)*, a to v každém věku (od 3 do 18 let), a na každé úrovni (od podprůměru k vysoké inteligenci). H (index hereditu) se vždy pohyboval mezi 0,7 - 0,8, výjimečně i 0,9.

⁹ Drábková, H. (2000). Význam genetiky pro psychologii a některé výsledky vlastního výzkumu. In D. Heller, J. Šturma, (eds.), *Psychologie pro třetí tisíciletí*. Praha: Testcentrum.

2. Jako nejvíce dědičné se prokázaly tyto *složky inteligence*: abstraktní myšlení, logika, matematické schopnosti, paměť a schopnost koncentrace a zvědavost (schopnost a zájem získávat obecný přehled a znalosti).

3. Jako převážně dědičná se ukázala i *struktura inteligence* podle testu IST Amthauera (obr. 1). Dědičnost jednotlivých složek podle IST viz Drábková, H.: *Test struktury inteligence u dvojčat*. Bratislavský sborník z genetického sjezdu, 1975.

4. *Křivky vývoje intelektových schopností* se ukázaly být z jedné poloviny určené vrozenými dispozicemi a z jedné poloviny vlivy prostředí (index hereditu $H = 0,49$). Jednovaječná dvojčata měla 4x vzájemně si podobnější křivky, než je statistická pravděpodobnost, a dvojčata dvojevaječná 2x podobnější.¹⁰

5. *Genealogická (rodokmenová) studie* potvrdila i na naší populaci polygenní teorii dědičnosti inteligence. Tj. že čím vyšší je podíl shodných genů u dvou rodinných příslušníků, tím vyšší je jejich korelace (míra shodnosti) IQ.¹¹

Dne 28. 5. 2005 na Valné hromadě Mensy ČR, za účasti výkoného ředitele Mensy International Eda Vincenta, poděkovala Mensa Dr. Haně Drábkové za její úsilí spojené se zakládáním a rozjezdem Mensy Československo. FOTO MIREK JINDŘÍŠEK

Dr. Drábková na olomouckých Psychologických dnech v roce 1998 také připomněla toto: „Vzhledem ke svému zájmu o dědičnost inteligence (včetně vysokých inteligencí) jsem u nás založila na jaře 1989 dvě pobočky společností zabývajících se také výzkumem této problematiky, a to

1. *STaN ECHA* (Společnost pro talent a nadání při European Council for High Ability) – ECHA je mezinárodní společnost se sídlem v Londýně, Holandsku a Německu a s pobočkami téměř ve všech evropských zemích, zabývajících se výzkumem talentovaných dětí a podporou jejich vývoje a pomocí jejich problematice. ČR je členem této mezinárodní organizace od roku 1989;

2. *MENSA*, mezinárodní organizace se sídlem v Londýně. Jde o zájmový klub jedinců, jejichž IQ je v pásmu 2 % populace s nejvyšším IQ a kteří se sdružují podle svých zájmů. Tato organizace má pobočky v 80 zemích celého světa.

S názvem „Mensa Czechoslovak“ (nyní „Mensa České republiky“) jsme členem této organizace. Společnost se zabývá také výzkumem, neboť sama o sobě skýtá velký výzkumný materiál“ (op. cit, str 4-5).

* * *

Dr. Drábková doufala, že studie, kterou zahájila a které věnovala velkou část svého života, bude pokračovat sledováním dalších generací. Jako longitudinální projekt by to byla jistě studie ve světovém měřítku jedinečná. Toto přání se jí bohužel nespěnilo, s programem pokračovat neuspěla ani u svých vlastních dětí. (Pokud by se někdo chtěl podílet na dalším možném výzkumu, napište prosím na e-mail hdrabkova@volny.cz.)

¹⁰ Křivky vývoje schopností mj. ukázaly, že někdy dochází ke stádiím stagnace a naopak zase akcelerace ve vývoji inteligence. To je důležitý poznatek pro psychodiagnostiku dítěte a jeho školské zařazení: svědčí pro nutnost opakovat vyšetření rozumové vyspělosti dítěte a nespokojit se s vyšetřením jednorázovým.

¹¹ V roce 1981 shrnuli Boucheard a Matthew z Minnesotské university dosavadních 111 studií z různých zemí a světadílů a zjistili, že vzorec průměrných korelací IQ mezi jednotlivými členy rodiny je shodný se vzorcem, který se předpokládá pro polygenní teorii dědičnosti inteligence. Míra shodnosti mezi rodiči a dětmi jim vycházela $r = 0,45$ dle teoretického předpokladu. V autorčině studii se pohybovaly korelace mezi rodiči a dětmi podobně, $r = 0,43 - 0,47$.

Syn Vladimír (1952) absolvoval Matematicko-fyzikální fakultu UK, obor statistika. Avšak jeho zájmový okruh je mnohem širší. Zahrnuje oblast veřejně prospěšnou, kulturní i sportovní. Navrhl v sedmdesátých letech některé projekty v Ústavu pro výzkum kultury, později v oblasti dopravy v Ústavu dopravního inženýrství, byl ředitelem asociace sportovních klubů Sparty, věnuje se charitativním a kulturním projektům, působí v oblasti národnostních menšin a v současné době je jeho hlavním zájmem rozvoj výtvarného ateliéru A.R.T. pro umělce s mentálním a psychickým handicapem. V devadesátých letech aktivně působil i ve sféře politiky (byl starostou Prahy 7, později byl náměstkem primátora hl. m. Prahy v oblasti kultury, sportu a památkové péče).

Dvě dcery úspěšně vystudovaly na FF UK psychologii, vlivem různých okolností však zůstaly věrné svým samostatně zvoleným (hlavně praktickým) aplikacím psychologie. Starší dcera Iva (1955, provdaná Málková) se od studijních let věnuje psychologické problematice výživy a dlouhodobě se specializuje na obezitologii. V r. 1990 založila sdružení STOB (STop OBezitě), kde aplikuje kognitivně-behaviorální terapii zejména v kurzech snižování nadváhy a v poslední době ovlivňuje i stovky tisíc lidí přes internet. Seznamuje s tímto přístupem jak odborníky (pořádá výcviky v KBT obezity), tak popularizuje tento přístup v populárních médiích a zejména na stránkách www.stob.cz, www.stobklub.cz.

Mladší dcera Hana (1965) pracuje jako klinická psycholožka v Psychoterapeutickém středisku, jejím zaměřením je převážně psychoanalytická psychoterapie. Na Pražské psychoterapeutické fakultě (PPF, kterou založil J. Skála s J. Růžičkou) se stará o organizaci přednášek a seminářů a podílí se na psychoterapeutickém výcviku. Na Pražské vysoké škole psychosociálních studií (PVŠPS, pod kterou patří i PPF) zastává funkci prorektorky pro celoživotní vzdělávání. Také se věnuje překládání odborných publikací. Mimo profesi je nadšenou (a odvážnou) cestovatelkou. (Zálibu v cestování mají ovšem i oba Hančini sourozenci, Vladimír např. často tráví i delší dobu v Indii.)

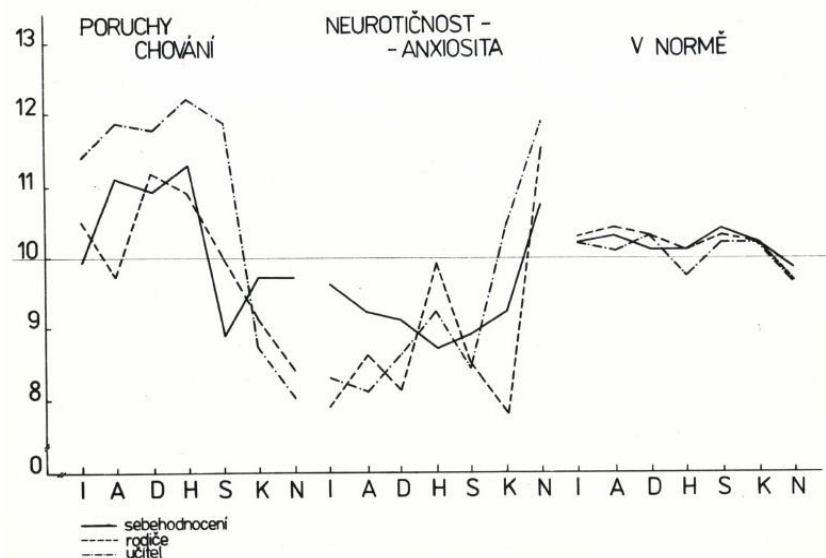
* * *

Těžiště samostatné výzkumné činnosti dr. Drábkové bylo, jak uvedeno, v longitudinální a genealogické studii dvojčat a jejich rodin. Avšak vedle tohoto převážně teoreticky zaměřeného výzkumu zaměřila svůj vedlejší badatelský zájem i na úkoly klinické praxe. Týkalo se to hlavně témat z oblasti dětské klinické psychologie, kde byly naše role zčásti „komplementární“: Hana více uplatňovala své klinické a sociální zkušenosti s dětmi, mně v této oblasti asi byly bližší aspekty koncepční a metodické. Výzkumné úkoly, na kterých jsme pracovali společně, nebyly zdaleka tak významné jako její vlastní studie genetická. Zde se o nich zmiňuji jen proto, abych doložil, že naše přátelství mělo i rozměr pracovní.

Mnoho společných příjemných hodin jsme například strávili zkoumáním možností, jak využít Morenova principu psychodramatu v diagnosticko-terapeutické práci s dětmi. Po několikaletých pokusech jsme dospěli k volně strukturovanému (částečně standardizovanému) postupu, jehož jádro tvoří hraní rolí. Téma dětmi hraného příběhu vychází z reálného života „fokusového“ dítěte (tj. dítěte, které je v centru terapeutické pozornosti)¹². Politická situace nám znemožnila dokončení studie (některé výsledky byly publikovány pouze v podobě přednášek). Nicméně, díky zmíněným zkušenostem jsme mohli v r. 1964 spolu pobýt 12 dnů ve Francii a zúčastnit se (na přimluvu prof. Morena bez placení sjezdových poplatků) desátého mezinárodního kongresu o psychodramatu, konaného v Paříži.

¹² Navržený postup se realizuje zpravidla ve skupině (hospitalizovaných) dětí, má převážně hrový charakter; role určuje „centrální“ dětský pacient, podle povahy příběhu a zájmu terapeuta sám pacient v příběhu hraje buď sebe nebo jinou „signifikantní“ osobu.

Delší spolupráci si vyžádalo také druhé naše společné téma. Tím byl vývoj původní metody 7DS (Sedm dimenzí sociálního chování), určené k diagnostice duševních poruch u starších dětí. V metodě je uplatněn princip srovnání různých zdrojů informací o dětech; konkrétně jde o srovnání, jak se totéž dítě jeví rodičům, jak učitelům a jak se posuzuje dítě samo. Respondenti hodnotí dítě na sedmi bipolárních dimenzích.¹³

Posuzovací škála je jednotná a po standardizaci stupnic hrubých skóre je použitelná: a) k účelům teoretickým, např. ke zkoumání profilů sociálního chování u zvolených typů duševních poruch resp. odchylek, b) k účelům taxonomickým, např. k bližšímu vymezení typů poruch sociální adaptace a c) v individuální diagnostice, např. ke srovnání s údaji získanými klinickými metodami (anamnézou, rozhovorem a prostým pozorováním)¹⁴.

Obr. 2 Graf ze studie 7DS (poruchy chování x neurotičnosti x norma) - scan ED

Dlužno dodat, že dr. Drábková si díky své dlouholeté praxi osvojila výjimečné porozumění pro dětskou duši a cit pro reálné možnosti odborných intervencí. Svě zkušeností z klinické práce s dětmi a jejich rodiči uplatnila mj. v soudně znalecké činnosti. Byla vyhledávanou soudní znalkyní hlavně ve sporech o dítě a jako poradkyně sloužila i ve sporech porozvodových. Už v roce 1973 publikovala šest stupňů ovlivňování dětí (od zjevného vyhrožování a navozování strachu až po nenápadné a často ani rodičem neuvědomované ovlivňování jednoho proti druhému)¹⁵.

* * *

Na rozdíl od svého otce, dr. Drábková se dočkala uznání za celoživotní dílo. Českou psychiatrickou společností ČLS JEP jí byla k jejímu životnímu jubileu udělena Heverochova medaile. Avšak podobně jako její otec, i ona prožila ke konci svého života částečné zklamání. Otcí se nesplnil sen o zachování Československa, jí se nesplnilo přání, aby její dílo, koncipované jako longitudinální projekt, někdo po ní převzal k dalšímu pokračování. O splnění svého snu usiloval otec celý svůj život. Také dcera věnovala kus života a tisíce pracovních hodin dílu, jehož hodnota by dalším pokračováním ještě výrazně narůstala. I když – objektivně vzato – rozdíl v předmětu je obrovský, subjektivně může být míra frustrace srovnatelná.

¹³ Pozitivní póly bipolárních dimenzí jsou označeny těmito písmeny: **I** iniciativa **A** aktivita **D** dominance **H** hostilita **S** soběstačnost **K** kooperativnost **N** neurotičnost).

¹⁴ Srnec, J., Drábková, H. (1964). Metodika vyhodnocování sociálního chování u starších dětí. *Československá psychologie*, 8. Metodologická východiska jsou podrobněji vyložena v mé kandidátské disertaci *Problémy metodologie výzkumu v klinické psychopatologii*. Praha: Výzkumný ústav psychiatrický Praha, 1964, (str. 153-166).

¹⁵ In Novák, T. (2012). *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. Praha: Grada.

Diktátu času jsme ovšem podřízeni my všichni. To ve vztahu k Albertu Pražákovi výstižně popsal prof. Zelenka (pramen viz poznámka pod čarou č. 3). Je to „pomíjivost lidského života a lidských představ v permanentně se měnícím světě, sugestivním obrazem míjení, neporozumění, deziluze a nemožnosti vstoupit dvakrát do téže řeky“. Autor k tomu dále přidává charakteristiku A. Pražáka jako pamětníka: „člověk, který tone v proudu nelítostně plynoucího času, jenž nelze zvrátit, člověk, který jako by odmítá bezcharakterní klíčky soudobé politiky, jenž zjevně neporozuměl novým proudům a říká jim – byť váhavě a nebojovně – své zdrženlivé ne“ (op. cit. str. 179).¹⁶

Za doplnění pramenů a opravu mylně nebo nepřesně uvedených údajů vyslovuji poděkování PhDr. Haně Drábkové ml., která je dcerou Hany Drábkové, roz. Pražákové.

O autorovi:

Doc. PhDr. Jan Srnec, CSc. přednášel klinickou psychologii na katedře psychologie FF UK v Praze.

Kontaktní údaje:

Na Březince 3, Praha 5, 150 00

Email: jan.srnec@ff.cuni.cz

Srnec, J. (2014). 90 let psycholožky Hany Drábkové st., dcery Alberta Pražáka (1880-1956). *E-psychologie* [online], 8, 4, 30-37 [cit. vložít datum citování]. Dostupný z WWW: <<http://e-psycholog.eu/pdf/srnec-zp.pdf>>. ISSN 1802-8853

¹⁶ Prof. PhDr. Miloš Zelenka, DrSc na téže straně ještě připomíná historický nápis „ich dien“, visící dodnes na bráně caernarvonského hradu ve Walesu.